

Hörnsten i europeisk säkerhet eller ledstjärna i ekonomisk förvaltning?

Tysklands dilemma i tider av försvarssatsning

Gustav Häggbom

Gustav Häggbom

Hörnsten i europeisk säkerhet eller ledstjärna i ekonomisk förvaltning?

Tysklands dilemma i tider av försvarssatsning

Titel	Hörnsten i europeisk säkerhet eller ledstjärna i ekonomisk förvaltning? – Tysklands dilemma i tider av försvarssatsning
Title	Germany at crossroads: Cornerstone of European security or role model of fiscal discipline in an era of rearmament
Rapportnr	FOI-R--5816--SE
Månad	November
Utgivningsår	2025
Antal sidor	24
ISSN	1650-1942
Uppdragsgivare	Försvarsdepartementet
Forskningsområde	Försvarsekonomi
FoT-område	Inget FoT-område
Projektnr	A1250810
Godkänd av	Daniel Faria
Ansvarig avdelning	Försvarsanalys

Bild: Shutterstock

Detta verk är skyddat enligt lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk, vilket bl.a. innebär att citering är tillåten i enlighet med vad som anges i 22 § i nämnd lag. För att använda verket på ett sätt som inte medges direkt av svensk lag krävs särskild överenskommelse.

This work is protected by the Swedish Act on Copyright in Literary and Artistic Works (1960:729). Citation is permitted in accordance with article 22 in said act. Any form of use that goes beyond what is permitted by Swedish copyright law, requires the written permission of FOI.

Sammanfattning

Tysklands försvarsutgifter har ökat kraftigt sedan Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina år 2022 och motsvarade år 2024 två procent av BNP. Tysklands investeringar i sitt eget och Europas kollektiva försvar stannar inte där. Tyskland planerar att öka sina försvarsutgifter ytterligare för att redan år 2029 motsvara 3,5 procent av BNP. Försvarssatsningen har möjliggjorts genom att kringgå landets skuldbroms med en särskild försvarsfond och därefter genom en grundlagsreform av skuldbromsen år 2025. Den pågående försvarssatsningen finansieras i huvudsak via lån och inte omprioriteringar i budgeten. Trots att Tyskland möjliggjort försvarssatsningen genom att reformera nationell lagstiftning så måste landet som EU-medlem fortfarande förhålla sig till EU:s finanspolitiska ramverk. Den lånefinansierade försvarssatsningen är emellertid inte förenlig med EU:s finanspolitiska ramverk. Att bortse från EU:s finanspolitiska ramverk riskerar att underminera respekten för ramverket och kan leda till en lägre efterlevnadsgrad bland medlemsländerna. Detta kan i sin tur kan leda till ekonomisk instabilitet och sämre ekonomisk utveckling inom unionen. En sämre ekonomisk utveckling innebär både att 3,5 procent av BNP är mindre pengar till faktiska försvarsinvesteringar men också möjligheten för EU- och Nato-medlemmar att upprätthålla höga försvarsutgifter.

Nyckelord: Försvarsutgifter, Tyskland, Finanspolitik.

Summary

Germany's defense spendings has increased significantly since Russia's full-scale invasion of Ukraine in 2022. As of 2025, their investments in both their own and Europe's collective security continue. In accordance with Natos new defense spending targets, Germany is planning to increase their defense spendings drastically to reach 3,5 percent of GDP as early as 2029. These massive increases in defense spendings have been made possible by circumventing Germany's debt brake with a loan-financed special fund, as well as a constitutional reform of the debt brake in 2025. Thus, the ongoing rearmament of Germany is mainly financed through loans rather than shifting priorities in the federal budget. Even though Germany has made these investments possible through reforming national fiscal rules, Germany still has to comply with EU:s fiscal rules. Breaching the EU's fiscal rules may undermine respect for these rules, which in turn can lead to economic instability and lower economic growth within the Union. Such outcomes affect the level of defense investments and may hinder NATO and EU members from maintaining high defense expenditures.

Keywords: Defense spendings, Germany, Fiscal policy.

Innehåll

1	Inledning	6
	1.1 Syfte och bidrag	7
2	Tyska försvarsutgifter	8
	2.1 Den särskilda fonden och grundlagsreformen	9
	2.2 Tysklands försvarsindustri	14
3	Ekonomiska och politiska förutsättningar.....	16
4	Avslutande diskussion och slutsatser	19
5	Referenser	20
	5.1 Datakällor.....	23

1 Inledning

Tyskland investerar sedan ett par år kraftigt i sitt eget nationella och därigenom Europas kollektiva försvar. Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina år 2022 ledde till att den tyska försvars- och säkerhetspolitiken stöptes om i grunden. Dåvarande förbundskansler Olaf Scholz beskrev förändringen som en vändpunkt i tiden, en *Zeitenwende*.¹ Ett år efter den ryska invasionen av Ukraina, antog regeringen för första gången i landets historia en nationell säkerhetsstrategi: *Robust. Resilient. Sustainable. Integrated Security for Germany*.² Den nationella säkerhetsstrategin fastslog att Tyskland framöver skulle uppfylla Natos dåvarande utgifts- och förmågemål genom att i snitt avsätta motsvarande två procent av BNP per år till försvaret, något Tyskland inte gjort sedan målet antogs år 2014.³ I juni år 2025 kom Natos medlemsländer överens om att höja utgiftsmålet för försvarsutgifter och det civila försvaret till motsvarande 3,5 respektive 1,5 procent av BNP år 2035.⁴ År 2025 fick Tyskland även en ny förbundskansler, Friedrich Merz, som drivit på försvarssatsningen och försäkrat Bundeswehr (Tysklands motsvarighet till Försvarsmakten) om finansiering för att kunna bli Europas största konventionella armé.⁵

Denna rapport redogör för den tyska försvarssatsningen ur ett försvarsekonomiskt perspektiv. Rapporten redogör för utvecklingen av de tyska försvarsutgifterna efter Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina år 2022, med fokus på finansieringsformen. Försvarssatsningen innebär också en kraftig efterfrågan på försvarsmateriel, varför rapporten ger en övergripande bild över situationen i den tyska försvarsindustrin. Rapporten avslutas med att belysa det politiska dilemma som Tyskland står inför mellan att bli en hörnsten i europeisk säkerhet eller genom att förhålla sig till EU:s finanspolitiska ramverk förbli en ledstjärna i sund ekonomisk förvaltning.

¹ Die Bundesregierung. (2022a). Policy statement by Olaf Scholz, Chancellor of the Federal Republic of Germany and Member of the German Bundestag, 27 February 2022 in Berlin. <https://www.bundesregierung.de/breg-en/service/archive/policy-statement-by-olaf-scholz-chancellor-of-the-federal-republic-of-germany-and-member-of-the-german-bundestag-27-february-2022-in-berlin-2008378>. (Läst 2025-09-09).

² Die Bundesregierung. (2023). Robust. Resilient. Sustainable. Integrated Security for Germany. National Security Strategy, s. 22. <https://www.nationalesicherheitsstrategie.de/National-Security-Strategy-EN.pdf>. (Läst 2025-05-30).

³ Ibid., s. 33.

⁴ Nato. (2025a). Defence expenditures and NATO's 5% commitment. https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49198.htm. (Läst 2025-09-03).

⁵ Die Bundesregierung. (2025a). First government statement – "Responsibility for Germany". <https://www.bundesregierung.de/breg-en/news/first-government-statement-chancellor-merz-2347710>. (Läst 2025-10-02).

De data som redovisas och analyseras i rapporten grundar sig i öppna data. Försvarsutgifterna är hämtade från Nato, Kiel Institute of World Economy och den tyska statsbudgeten. Analysen bygger på genomgångar av både politiska dokument och sammanställningar av tidigare analyser.

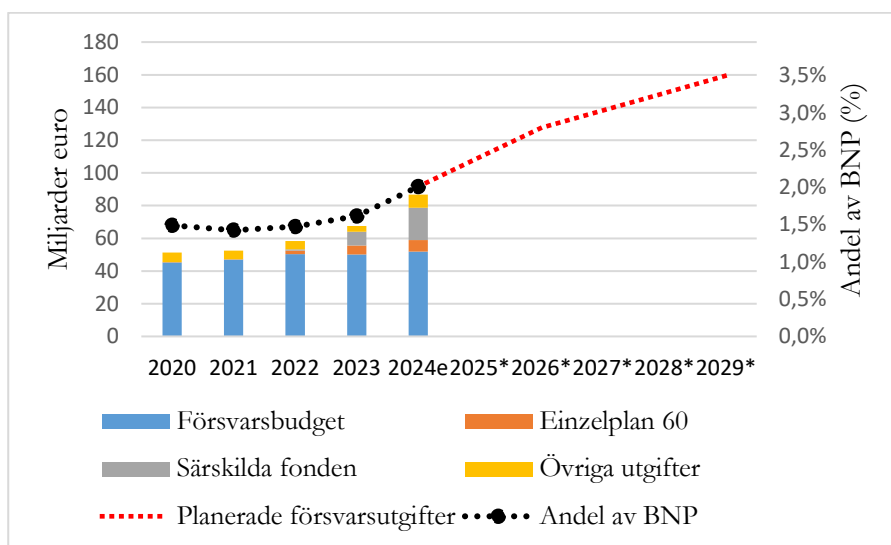
1.1 Syfte och bidrag

Syftet med denna rapport är tvådelat. För det första, att redogöra för de tyska försvarsutgifterna efter Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina år 2022. För det andra, att redogöra för och analysera Tysklands förutsättningar för fortsatta investeringar i försvaret.

2 Tyska försvarsutgifter

Tysklands försvarsutgifter består sedan 2022 av utgifter via försvarsbudgeten (Einzelplan 14), budget för allmän ekonomisk förvaltning (Einzelplan 60, härefter denna benämning) och en särskild försvarsfond som upprättades kort efter Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina år 2022 (mer om denna i nästa avsnitt). Även övriga utgifter, så som utgifter för pensioner och sjukvårdsförsäkringar för anställda inom försvaret, räknas enligt Natos metodologi in i försvarsutgifterna.⁶

I figur 1 redovisas tyska försvarsutgifter från 2020 fram till 2029. Försvarsutgifterna och budgetuppgifterna för åren 2020–2024 baseras på senaste tillgängliga data från Nato och från den tyska statsbudgeten, *Haushaltsplan*. Uppgifterna för åren 2025–2029 är riktlinjer för försvarsutgifterna i det finansiella ramverket ("indikativ budget").⁷

Figur 1. Tysklands försvarsutgifter uppdelat på finansieringskälla, 2020–2029. Vänster y-axel anger utgifter i miljarder euro (löpande priser) och höger y-axel anger försvarsutgifterna som andel av BNP. e är Natos senaste prognos, * är planerade försvarsutgifter enligt det finansiella ramverket ("indikativ budget"). Källa: Nato (2025c), Bundesministerium der Finanzen (2025) och Bundeshaushaltsplan (2021a,b–2025a,b).

⁶ Nato. (2025b). Defence Expenditure of NATO countries 2014–2025. s. 16.

https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2025/8/pdf/250827-def-exp-2025-en.pdf. (Läst 2025-09-03).

⁷ Bundesministerium der Finanzen. (2025). German government intensifies its investment drive: 2026 federal budget and fiscal plan to 2029 adopted.

<https://www.bundesfinanzministerium.de/Content/EN/Pressemitteilungen/2025/2025-07-30-government-draft-2026-federal-budget.html>. (Läst 2025-10-02).

Sedan 2020 har tyska försvarsutgifter ökat med 70 procent (40 procent i fasta priser) och år 2024 motsvarade Tysklands försvarsutgifter två procent av BNP.⁸ Utvecklingen i försvarsutgifter förklaras i huvudsak av den särskilda fonden vars utgifter år 2024 utgjorde drygt en femtedel av landets totala försvarsutgifter. Försvarsbudgeten har sedan 2022 enbart ökat marginellt. I reella termer, det vill säga justerat för inflationen åren 2022–2024, var utvecklingen i försvarsbudgeten till och med negativ. Även utgifter via Einzelplan 60 har tilltagit sedan 2022. Einzelplan 60 innehåller anslaget för att stödja allierade inom säkerhet, försvar och stabilitet, vilket omfattar utgifter relaterade till att stödja Ukraina.⁹

Den tyska försvarsbudgeten för 2025 och försvarsutgifter åren 2026–2029 i den indikativa budgeten är väl i linje med Natos nya utgiftsmål och pekar mot försvarsutgifter motsvarande 3,5 procent av BNP redan år 2029.¹⁰ Planerna innebär att sammanlagt 649 miljarder euro (drygt 7 100 miljarder kronor) ska spenderas på försvarsutgifter över en femårsperiod.^{11,12} Till skillnad från föregående period förklaras utvecklingen 2025–2029 av tillväxt i försvarsbudgeten då den särskilda fonden förväntas vara tömd år 2027.¹³

2.1 Den särskilda fonden och grundlagsreformen

Ökningen i försvarsutgifter mellan 2022–2024 förklaras i huvudsak av den särskilda fonden. I detta avsnitt beskrivs den särskilda fonden mer i detalj och vad som beställts med medel från den. Avsnittet redogör även för grundlagsreformen av skuldbromsen år 2025.

Tysklands budget och den federala regeringens möjlighet att spendera via lån är hårt reglerad av landets grundlagsfästa *Schuldenbremse* (härefter skuldbromsen). Skuldbromsen innebär att förbundsstatens budgetunderskott max får uppgå till 0,35 procent av BNP justerat för konjunkturen, med undantag för kriser.¹⁴ Syftet

⁸ Nato. (2025c). Defence Expenditure of NATO Countries (2014-2025). (Hämtad 2025-09-03).

⁹ Se anslag ”Ertüchtigung von Partnerstaaten im Bereich Sicherheit, Verteidigung und Stabilisierung” i Einzelplan 60.

¹⁰ Bundesministerium der Finanzen. (2025). German government intensifies its investment drive: 2026 federal budget and fiscal plan to 2029 adopted. <https://www.bundesfinanzministerium.de/Content/EN/Pressemitteilungen/2025/2025-07-30-government-draft-2026-federal-budget.html>. (Läst 2025-10-02).

¹¹ Ibid.

¹² Bundesministerium der Verteidigung. (2025). Significant increase in the defence budget from 2025. <https://www.bmvg.de/de/presse/deutlicher-anstieg-des-verteidigungshaushalts-ab-2025-5958092>. (Läst 2025-09-03).

¹³ Bundesministeriums der Verteidigung. (2024). 19. Bericht des Bundesministeriums der Verteidigung zu Rüstungsangelegenheiten, s. 11. <https://www.bmvg.de/resource/blob/5820310/c30ac0f6b6437838720d9d7e1298f6a8/19-ruestungsbericht-teil-1-data.pdf>. (Läst 2025-08-25).

¹⁴ Zettelmeyer, J. (2025). Can Germany afford to take most defence spending out of its debt brake? Analysis. 2025-03-11. Bruegel. <https://www.bruegel.org/analysis/can-germany-afford-take-most-defence-spending-out-its-debt-brake>. (Läst 2025-09-18).

med skuldbromsen är att säkerställa hållbara statsfinanser och stabilitet i ekonomin.

Skuldbromsen hindrade emellertid Tyskland från att snabbt rusta upp och modernisera Bundeswehr, något som blev nödvändigt med anledning av Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina. För att kringgå skuldbromsen antog regeringen en särskild försvarsfond, *Sondervermögen Bundeswehr*, på 100 miljarder euro med hänvisning till den pågående säkerhetskrisen. Den särskilda fonden ligger vid sidan av den federala budgeten och omfattas därmed inte av skuldbromsen – en finanspolitiskt teknisk lösning.

Enligt förbundsregeringen skulle den största andelen av den särskilda fonden allokeras till flygvapnet, cirka 33,4 miljarder euro, därefter skulle mark- och sjödomänen erhålla 16,6 respektive 8,8 miljarder euro. Ungefär 20,8 miljarder euro skulle spenderas i kategorin ledningsförmåga och digitalisering.¹⁵ De resterande 20,4 miljarderna var oplanerade eller avsatta till andra utgifter som exempelvis ränteutgifter. I tabell 1 redovisas beställt försvarsmateriel som översteg 1 miljard euro som finansieras via den särskilda fonden.

¹⁵ Bundesregierung. (2022b). 100 billion euros for a powerful Federal Armed Forces. <https://www.bundesregierung.de/breg-de/service/archiv-bundesregierung/special-fund-federal-armed-forces-2047910>. (Läst 2025-05-28).

Tabell 1. Beställningar av försvarsmateriel värda över 1 miljard euro via den särskilda försvarsfonden 2022–2025.

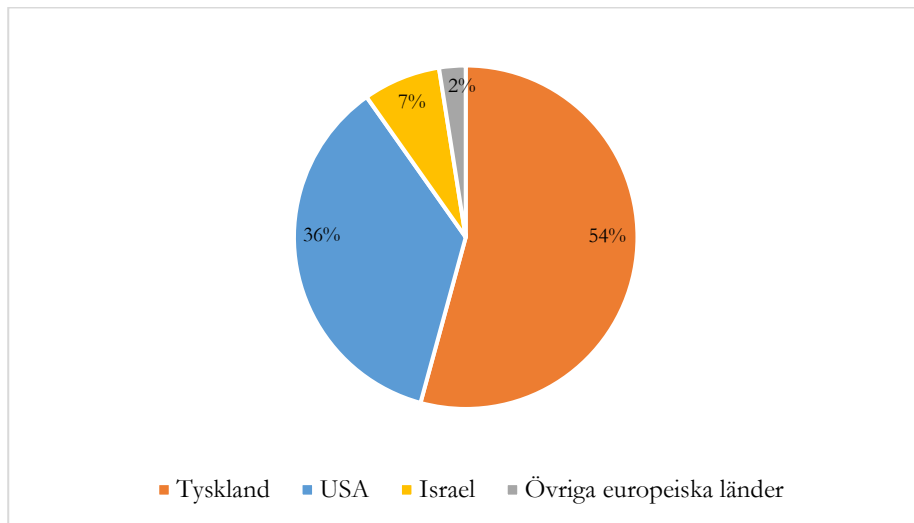
Domän	System	Ordervärde, miljarder euro	Antal enheter
Flyg	F35A stridsflygplan	8,3	35
Flyg	CH-47F Chinook transporthelikopter	7	60
Sjö	U212CD-ubåtar	5	4
Mark	Arrow 3-luftvärnsystem	4	1
Ledningsförmåga och digitalisering	SATCOMBw del 3 satellitprojekt	3,6	-
Mark	Leopard 2A8 stridsvagn	2,9	105
Flyg	H145M lätt attackhelikopter	2,6	62
Mark	Patriot-luftvärnsrobotar	2,4	400
Mark	GTK Boxer stridsfordon	1,9	123
Ledningsförmåga och digitalisering	TaWAN radiokommunikationssystem	1,9	-
Mark	155mm artilleriammunition	1,3	-
Mark	Utveckling av markbaserade luftvärnssystem	1,2	-
Sjö	P-8A Poseidon havsövervakningsflygplan	1,1	3
Mark	Puma-pansarskyttefordon	1	50
Sjö	Modernisering av U212A-ubåtar	1*	-

Förklaring: Ordervärdet är i löpande priser. * Beställningar som tillkommit efter Wolff m.fl. (2025) som dokumenterats av rapportens författare. Beställningar som finansieras både av den särskilda fonden och försvarsbudgeten alt. Einzelplan 60 har tillskrivits den särskilda fonden.

Källor: Wolff m.fl. (2025) och Bundeswehr (2025).

Åren 2022–2023 beställde Bundeswehr flera större system till flygvapnet, däribland F35A stridsflygplan, CH-47F Chinook transporthelikopter och H145M lätt attackhelikopter. Efter 2023 har beställningar via den särskilda fonden skiftat från dyra moderna vapensystem – som det var tänkt att fonden skulle bidra till – till att beställa mer av redan existerande materiel. Exempelvis beställdes år 2024 Leopard 2A8-stridsvagnar, Puma-pansarskyttefordon, 155mm artilleriammunition och GTK Boxer stridsfordon. Beställningarna har även minskat i värde över tid. Det genomsnittliga värdet på beställningar som finansieras via den särskilda fonden har halverats, från 1,4 miljarder euro åren 2022–2023 till 0,7 miljarder euro från och med 2024. De senaste beställningarna via den särskilda fonden som översteg 1 miljard euro och som har tillkännagivits av Bundeswehr är beställningen av fyra stycken U212CD-ubåtar till ett värde av 5 miljarder euro och modernisering av U212A ubåtar till ett värde av 1 miljard euro.

Bundeswehrs operativa förmåga har tidigare påverkats av bristande kommunikationssystem.¹⁶ För att öka digitaliseringen i kommunikationssystem har beställningar lagts på ett nytt satellitkommunikationssystem, SATCOMBw och TaWAN radiokommunikationssystem till ett sammanlagt ordervärde på 5,5 miljarder euro.

Figur 2. Fördelning av tyska beställningar av försvarsmateriel via den särskilda försvarsfonden per ursprungsland, juni 2022–september 2025. Källa: Wolff m.fl. (2025).

I figur 2 redovisas fördelningen av tyska beställningar, i ordervärde, som finansieras av den särskilda fonden, uppdelat på ursprungsland. Beställningar av försvarsmateriel från tyska leverantörer utgjorde 54 procent. En relativt stor andel av beställningarna har gått till leverantörer i andra länder. Värdet på beställningar från USA utgjorde 36 procent och består framförallt av F-35A-stridsflygplan och CH-37H Chinook-transporthelikoptrar. Beställningar från Israel utgjorde 7 procent men det rör sig i praktiken enbart om köp av Arrow 3-luftvärnssystem. Värdet på beställningar från övriga europeiska länder utgjorde endast två procent av totalen. Det ska dock tilläggas att många av beställningarna som produceras av tyska företag sker i samarbete med andra europeiska företag men hamnar i kategorin Tyskland om ett tyskt företag är huvudproducent (eng. *main developer*).

Den begränsade utvecklingen i försvarsbudgeten åren 2022–2024 har väckt frågor om framtida försvarsbudgetar kommer urholkas av kostnader som tillkommer de dyra moderna system som beställts via den särskilda fonden. Redan initialt när den särskilda fonden utreddes av förbundsdagens budgetkontor år 2022 ansåg budget-

¹⁶ Ottosson m.fl. (2024). Western Military Capability in Northern Europe 2023. Part I: National Capabilities. FOI-R--5527--SE. <https://www.foi.se/rapportsammanfattning?reportNo=FOI-R--5527--SE>. (Läst 2025-09-18).

kontoret att det inte fanns en tydlig plan för vilken budget som ska finansiera de löpande kostnaderna (exempelvis relaterat till infrastruktur och personal) som tillkommer de moderna systemen som anskaffats via den särskilda fonden. Budgetkontoret ansåg vidare att tillkommande löpande kostnader inte fick urholka framtida försvarsbudgetar och möjligheten till ytterligare anskaffning av materiel via dem.¹⁷ Å andra sidan, om den särskilda försvarsfonden skulle garantera alla tillkommande löpande kostnader för systemens livslängd, skulle ytterst lite av de 100 miljarderna spenderas på faktiskt försvarsmateriel. Den särskilda fonden ska dessutom finansiera sina egna ränteutgifter. Enligt 2025 års försvarsbudget uppgår ränteutgifterna hittills till 1,6 miljarder euro.¹⁸

Grundlagsreformen

I mars 2025 röstade förbundsdagen igenom en historisk grundlagsreform av skuldbromsen. Grundlagsreformen innebar att försvarsutgifter över en procent av BNP kan undantas från skuldbromsen. För att förtydliga, så innebär reformen att försvarsutgifter motsvarande en procent av BNP fortsatt måste finansieras inom ramen för skuldbromsen, det vill säga, till största del via skatter. Resterande försvarsutgifter kan finansieras utan begränsning med upplåning. Reformen innebär i teorin obegränsade möjligheter till investeringar i försvaret via en ökad stats-skuld.¹⁹

Tyskland har därmed goda förutsättningar att nå Natos nya utgiftsmål via lånefinansiering. Natos utgiftsmål innebär emellertid en permanent utgiftsökning av försvarsutgifter till motsvarande 3,5 procent av BNP per år. Enligt svenska Finanspolitiska rådet är en generell princip att varje generation ska finansiera de offentliga tjänster som de själva åtnjuter, även om det gäller försvaret.²⁰ Lånefinansierade permanenta utgiftsökningar innebär annars att dagens generation unnar sig offentliga tjänster och skjuter kostnaden till framtida generationer. Detta kan anses vara orättvist då den framtida generationen både ska betala de

¹⁷ Der Bundestag. (2022). Bericht nach § 88 Absatz 2 BHO an den Haushaltsausschuss des Deutschen Bundestages Information über die Entwicklung des Einzelplans 14 Bundesministerium der Verteidigung für die Beratungen zum Bundeshaushalt 2022. s. 7–8.
https://www.bundesrechnungshof.de/SharedDocs/Downloads/DE/Berichte/2022/entwicklung-einzelplan-14-bundeshaushalt-2022-volltext.pdf?__blob=publicationFile&v=1.
(Läst 2025-06-30).

¹⁸ Bundeshaushalt. (2025). Entwurf zum Bundeshaushaltsplan 2025. Einzelplan 14. Bundesministerium der Verteidigung. <https://www.bundeshaushalt.de/static/daten/2025/soll/draft/epl14.pdf>.
(Hämtad 2025-07-01).

¹⁹ Zettelmeyer, J. (2025). What does German debt brake reform mean for Europe? Newsletter 31-03-2025. Bruegel. <https://www.bruegel.org/newsletter/what-does-german-debt-brake-reform-mean-europe>.
(Läst 2025-09-18).

²⁰ Finanspolitiska rådet. (2025) Svensk finanspolitik – Finanspolitiska rådets rapport 2025. <https://www.fpr.se/download/18.94756191969f6d4d373568e/1747209313848/Svensk%20finanspolitik%202025.pdf>. (Läst 2025-08-25). De framtida generationerna åtnjuter investeringarna som görs idag, därför är det inte orättvist att de betalar tillbaka lånen.

permanenta utgiftsökningarna och ränteutgifter på lånen.²¹ Vidare, belastas framtida budgetar vilket påverkar utrymmet för andra utgiftsområden. Permanenta utgifter bör istället finansieras både på kort och lång sikt genom omprioriteringar mellan utgiftsområden (exempelvis från sjukvården till försvaret) alternativt genom skattehöjningar. Dessa två alternativ är emellertid inte särskilt populära.

I fallet Tyskland och det säkerhetspolitiska läget, samt den investeringsskuld som förelåg Bundeswehr, kan den lånefinansierade upprustningen rättfärdigas givet att man tidigt omprioriterar i budgeten eller justerar skatter. Det går också att argumentera för att långa leveranstider och systemens livslängd gör att de positiva effekterna – avskräkningsförmågan – av de offentliga försvarsinvesteringarna främst kommer att gynna framtida generationer, som då även kommer betala för dem.

2.2 Tysklands försvarsindustri

Den tyska försvarsindustrin har genomgått en stor förändring i och med kriget i Ukraina och den pågående försvarssatsningen. På grund av nedrustningen av Bundeswehr under större delen av 2000-talet tvingades Tysklands försvarsindustri vända sig mot exportmarknaden, där man också har varit framgångsrik. Ett tecken på denna framgång är att Tysklands försvarsindustri år 2023 var världens fjärde största producent av försvarsmateriel, sett till omsättning.²² Den tyska försvarsindustrin domineras av ett fåtal stora industriföretag och koncerner där de största är Rheinmetall, ThyssenKrupp, Hensoldt och Diehl Defence samt de tysk-franska Airbus group och KNDS.²³

Den tyska försvarsindustrin är diversifierad och producerar allt från större vapensystem, som stridsfordon, ubåtar och fartyg, till programvaror samt olika tekniska komponenter. Rheinmetall producerar flera olika system, exempelvis pansarskyttefordonet Lynx och transportfordonet TPz Fuchs men också mer basal försvarsmateriel som ammunition av diverse kaliber. Tysk-franska KNDS producerar och utvecklar bland annat Leopardstridsvagnar och PUMA pansarskyttefordon. ThyssenKrupp utvecklar och producerar fregatter av Baden-Württemberg-klassen och korvetter av Braunschweig-klassen samt ubåtar, varav vissa är specifikt framtagna för export. Inom flygindustrin producerar fransk-tyska företaget Airbus Group bland annat stridsflygplanet Eurofighter, attackhelikoptern Eurocopter Tiger och den lätta attackhelikoptern H145M.

²¹ Ibid.

²² SIPRI. (2025). Arms Industry Database. (Hämtad 2025-05-20). 2023 är senaste tillgängliga data från SIPRI.

²³ Sammanslagning av tidigare tyska Krauss-Maffei Wegmann och franska Nexter.

Rheinmetall – som är Tysklands största och världens 26:e största försvarskoncern²⁴ – har varit särskilt framstående i att bemöta den starka inhemska och europeiska efterfrågan på försvarsmateriel. Sedan 2022 har företaget varit i en expansiv fas och genomfört flera strategiska förvärv och samarbeten, framförallt för att öka produktionskapaciteten av ammunition: År 2023 förvärvade företaget spanska Expal Systems, som producerar ammunition²⁵; den 24 juli 2024 fick Rheinmetall i uppdrag av Ukraina att bygga en ammunitionsfabrik i Ukraina²⁶; den 2 augusti 2024 förvärvade företaget sydafrikanska Resonant Holdings som är specialister inom tekniska lösningar inom kemikalieindustrier, vilket krävs för ammunitionproduktion²⁷; den 7 januari 2025 kom Rheinmetall överens med Litauen om att bygga en fabrik i Litauen för att producera 155 millimeters artilleriammunition²⁸; den 7 april 2025 köpte företaget upp Hagedorn-NC GmbH för att säkra sin produktionskedja och tillgången till nitrocellulosa som är en insatsvara i ammunition.²⁹

²⁴ SIPRI. (2025). Arms Industry Database. (Hämtad 2025-05-20). 2023 är senaste tillgängliga data från SIPRI.

²⁵ Rheinmetall. (2023). Rheinmetall completes acquisition of Spanish Defence contractor Expal Systems. <https://www.rheinmetall.com/en/media/news-watch/news/2023/8/2023-08-01-rheinmetall-completes-acquisition-of-spanish-defence-contractor-expal-systems>. (Läst 2025-05-20).

²⁶ Rheinmetall. (2024a). Ammunition factory to be built in the Ukraine: Rheinmetall receives order to deliver a production line. <https://www.rheinmetall.com/en/media/news-watch/news/2024/07/2024-07-24-rheinmetall-supplies-equipment-for-ammunition-factory-in-ukraine>. (Läst 2025-05-20).

²⁷ Rheinmetall. (2024b). Rheinmetall to acquire majority stake in Resonant Holdings of South Africa. <https://www.rheinmetall.com/en/media/news-watch/news/2024/08/2024-08-02-rheinmetall-expands-portfolio-through-joint-venture-in-south-africa>. (Läst 2025-05-20).

²⁸ Rheinmetall. (2024c). Agreements signed: Rheinmetall and Lithuania begin construction of modern artillery ammunition plant. <https://www.rheinmetall.com/en/media/news-watch/news/2024/11/2024-11-29-rheinmetall-signs-agreement-for-ammunition-production-plant>. (Läst 2025-05-20).

²⁹ Rheinmetall. (2025). Rheinmetall takes over Hagedorn-NC GmbH, securing the supply chain for propellant production. <https://www.rheinmetall.com/en/media/news-watch/news/2025/04/2025-04-07-rheinmetall-takes-over-hagedorn-nc-gmbh>. (Läst 2025-05-20).

3 Ekonomiska och politiska förutsättningar

Sedan 2022 har Tysklands ekonomi utvecklats i en lägre takt än övriga ekonomier i Europa och år 2025 väntas ekonomin stagnera.³⁰ Grundlagsreformen av skuldbromsen och en infrastrukturfond på 500 miljarder euro som antogs vid samma tillfälle ger hopp om att den tyska ekonomin åter ska växa i en högre takt. Infrastrukturfonden syftar till att rusta upp infrastruktur i Tyskland som under lång tid har underfinansierats på grund av skuldbromsen och prioritering av andra utgiftsområden.³¹ Precis som den särskilda försvarsfonden som upprättades 2022 omfattas inte infrastrukturfonden av skuldbromsen.

Trots att Tyskland, i och med grundlagsreformen och infrastrukturfonden, möjliggjort en lånefinansierad upprustning av både försvaret och infrastruktur så måste landet fortfarande förhålla sig till EU:s finanspolitiska ramverk, den så kallade stabilitets- och tillväxtpakten. Stabilitets- och tillväxtpakten togs fram för att garantera hållbara statsfinanser och undvika överdrivet risktagande inom ramen för EU:s gemensamma valuta, euron.³² Enligt ramverket ska EU:s medlemsländer hålla budgetunderskotten under 3 procent av BNP och statsskulden under 60 procent av BNP.³³ Om ett medlemsland bryter mot paktens regler, kan Europeiska kommissionen (härefter Kommissionen) aktivera det så kallade förfarandet vid alltför stora underskott (EDP), som innebär ett krav på att landet i fråga redovisar en plan för att korrigera budgetunderskottet eller statsskulden. I värsta fall kan landet bötfällas av Kommissionen.³⁴

År 2024 hade Tyskland en statsskuld motsvarande 62,5 procent av BNP vilket är betydligt lägre än sina europeiska jämlingar Frankrike och Storbritannien, vars statsskulder samma år motsvarade ungefär 110 respektive 97 procent av BNP (Storbritannien, som inte längre är medlem i EU, omfattas inte av ramverket).³⁵

³⁰ Europeiska kommissionen. (2025). Economic forecast for Germany. https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-surveillance-eu-economies/germany/economic-forecast-germany_en. (Hämtad 2025-08-25).

³¹ Die Bundesregierung. (2025b). Investitionsoffensive für das ganze Land. <https://www.bundesregierung.de/breg-de/aktuelles/sondervermoegen-2356240>. (Läst 2025-09-09).

³² Calmfors, L. (2017). Eurokrisen, eurosamarbetets regelsystem och den framtida integrationen. Sieps 2017:1. https://sieps.se/media/lutlombv/eurokrisen-eurosamarbetets-regelsystem-och-den-framtida-integrationen-2017_1.pdf. (Läst 2025-09-18).

³³ Nivåerna för budgetunderskott och statsskuld är fördragsfästa i ett särskilt protokoll till EU:s fördrag.

³⁴ Europeiska unionen. (u.å.). Excessive deficit procedure (EDP). https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM%3Aexcessive_deficit_procedure. (Läst 2025-06-22). Inget land har dock bötfällts sedan stabilitets- och tillväxtpakten infördes mot slutet av 1990-talet.

³⁵ UK Parliament. (2025). Public finances: Economic indicators. <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/sn02812/>. (Hämtad 2025-09-09). ECB. (2025). Government debt (consolidated) (as % of GDP), France, Quarterly. https://data.ecb.europa.eu/data/datasets/GFS/GFS.Q.N.FR.W0.S13.S1.C.L.LE.GD.T._Z.XDC_R_B1GQ_CY._T.F.V.N._T. (Hämtad 2025-09-09).

Enligt en analys från Zettelmeyer (2025) skulle tyska försvarsutgifter mellan 2,5–3,5 procent av BNP vara förenliga med en långsiktig statsskuld motsvarande 100 procent av BNP.³⁶ Zettelmeyers analys innehåller emellertid inte utgifter via infrastrukturfonden vilket skulle innebära ytterligare något högre långsiktig statsskuld. Hur mycket mer är svårt att säga eftersom investeringar i infrastruktur, tillskillnad från försvarsutgifter, bidrar mer till långsiktig ekonomisk tillväxt.

Kommissionens plan för att rusta Europa, *ReArm Europe/Readiness 2030*, ger ett tillfälligt utrymme för tysk lånefinansierad upprustning. I planen uppmanar Kommissionen medlemsländer till att aktivera stabilitets- och tillväxtpaktens landspecifika undantagsklausul för att möjliggöra investeringar i EU:s gemensamma försvar. Enligt *ReArm Europe/Readiness 2030* kan medlemsländerna öka sina försvarsutgifter utöver 2021 års försvarsutgifter, upp till max 1,5 procent av BNP i fyra år fram till 2028, utan att det föranleder åtgärder från Kommissionen för eventuella överträdelser av det finanspolitiska ramverket.³⁷ I mars 2025 lämnade Tyskland och elva andra EU-länder in begäran om att få aktivera den landspecifika undantagsklausulen inom ramen för *ReArm Europe*.³⁸ *ReArm Europe*-klausulen utgör emellertid bara en tillfällig lättnad med lånefinansiering fram till 2028, därefter måste Tyskland åter respektera paktens regler för statsskuld och budgetunderskott.

I september 2025 signalerade Kommissionen att EDP inte kommer aktiveras mot Tyskland för sin ökade skuldsättning.³⁹ Tysklands idag låga statsskuld – och den finanspolitiska stimulans som Tysklands investeringar skulle innebära för EU – anges som en förklaring till Kommissionens förbiseende.⁴⁰ Om Tyskland väljer att bortse från stabilitets- och tillväxtpakten och agerandet sanktioneras av Kommissionen riskerar det att leda till en minskad respekt för ramverket. Det skulle kunna leda till en lägre grad av efterlevnad inom unionen än vad som är fallet idag, vilket på sikt kan påverka den ekonomiska stabiliteten i hela unionen.

Tyskland har inte alltid förhållit sig till EU:s finanspolitiska ramverk. Både Tyskland och Frankrike bröt mot stabilitetspakten åren 2003–2005 vilket ledde till

³⁶ Zettelmeyer, J. (2025). Can Germany afford to take most defence spending out of its debt brake? Analysis. 2025-03-11. Bruegel. <https://www.bruegel.org/analysis/can-germany-afford-take-most-defence-spending-out-its-debt-brake>. (Läst 2025-09-18).

³⁷ *ReArm Europe*-utrymmet kan beräknas enligt följande formell, $\min\left\{0,015, \frac{F_t}{BNP_t} - \frac{F_{2021}}{BNP_{2021}}\right\} * BNP_t$, där F_t är försvarsutgifter vid år t .

³⁸ Europeiska kommissionen. (2025b). 12 Member States request activation of the national escape clause in a coordinated move to boost defence spending. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/api/files/document/print/en/ip_25_1121/IP_25_1121_EN.pdf. (Läst 2025-06-30).

³⁹ Financial Times. (2025). Germany to avoid EU punishment for breaching budget rules. Publicerad 27 juli 2025. (Läst 2025-08-26).

⁴⁰ Ibid.

att reglerna mjukades upp och respekten för ramverket eroderades.⁴¹ Detta kan ha varit en bidragande orsak till Eurokrisen under första halvan av 2010-talet som delvis var en statsfinansiell kris då flera länder hotades av statsbankrutt.⁴² Tyskland hade under Eurokrisen en statsskuld strax över 80 procent av BNP. Till skillnad från Frankrike, har Tyskland sedan Eurokrisen bidragit med att återupprätta förtroendet för ramverket genom budgetdisciplin, vilket sänkt landets statsskuld till 62,5 år 2024. Frankrike har dock fortsatt en statsskuld över 100 procent av BNP.⁴³

Ett alternativt som har föreslagits är att reformera ramverket och höja den tillåtna skuldgränsen vilket skulle gynna alla medlemsländer. Stabilitets- och tillväxtpakten har dock reformerats ett flertal gånger, senast år 2024, och ytterligare en reform skulle även det potentiellt underminera ramverkets trovärdighet eftersom den ändras efter situation.⁴⁴ Denna lösning kan ändå anses vara långsiktigt mer hållbar för ramverket – och den ekonomiska stabiliteten – än om Tyskland får ett specifikt undantag. Det ska dock poängteras att statsskuldskriteriet på 60 procent av BNP är varken välgrundade i någon nationalekonomisk teori eller empiri utan var den genomsnittliga statsskulden hos dåvarande medlemsländer i EU när Maastrichtfördraget (fördraget som ligger till grund för dagens EU) antogs.⁴⁵

Ytterligare en tänkbar lösning är låneprogrammet *Security Action for Europe* (SAFE) via *ReArm Europe/Readiness 2030* och möjligheten att tillsammans med ett annat EU-medlemsland, Ukraina eller EEA/EFTA-länder låna upp till 150 miljarder euro av Kommissionen för anskaffning av försvarsmateriel.⁴⁶ Idag räknas denna skuld in i den nationella statsskulden, vilket inte underlättar för länder med statsskulder som överstiger 60 procent av BNP.⁴⁷ Dessutom förutsätter SAFE-lånen att räntan som erbjuds kommissionen är lägre än den ränta som kapitalmarknaden erbjuder de enskilda länderna – om Tysklands statsskuld ränta är lägre än räntan på ett SAFE-lån, kan man med fördel låna på kapitalmarknaden för egen del. Ett alternativ skulle vara att låta medlemsländer undanta SAFE-lån från EU:s finanspolitiska ramverk och i utbyte redovisa en plan för strukturella ökningarna i försvarsbudgeten.

⁴¹ Calmfors, L. (2017). Eurokrisen, eurosamarbetets regelsystem och den framtida integrationen. Sieps 2017:1. https://sieps.se/media/lutlombv/eurokrisen-eurosamarbetets-regelsystem-och-den-framtida-integrationen-2017_1.pdf. (Läst 2025-09-18).

⁴² Ibid.

⁴³ se fotnot 29 för referens.

⁴⁴ Se Eriksson (2024) för genomgång av reformer.

⁴⁵ Prieue, J., 2020, Why 3 and 60 per cent? The rationale of the reference values for fiscal deficits and debt in the European Economic and Monetary Union, *European Journal of Economics and Economic Policies*, Vol. 17, Issue 2.

⁴⁶ Europeiska Rådet. (2025b). SAFE: Council adopts €150 billion boost for joint procurement on European security and defence. <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2025/05/27/safe-council-adopts-150-billion-boost-for-joint-procurement-on-european-security-and-defence/>. (Läst 2025-06-02).

⁴⁷ Ibid.

4 Avslutande diskussion och slutsatser

Syftet med denna studie var tvådelat. För det första, att redogöra för tyska försvarsutgifter och hur de har utvecklats efter Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina år 2022. För det andra, att redogöra för Tysklands förutsättningar för fortsatta investeringar i försvaret.

Utifrån studiens resultat kan det konstateras att Tyskland både har och planerar att investera massiva summor pengar i sitt eget och därmed Europas kollektiva försvar. Den kraftiga ökningen i försvarsutgifter sedan 2022 förklaras i huvudsak av utgifter från den lånefinansierade särskilda försvarsfonden. Försvarsutgifterna förväntas öka ytterligare de kommande åren men då framförallt via försvarsbudgeten. Ökningen i försvarsbudgeten har möjliggjorts genom en grundlagsreform av skuldbromsen, vilket låter förbundsregeringen att lånefinansiera en större del av försvarsutgifterna. Försvarssatsningen sker alltså inte genom omprioriteringar mellan utgiftsområden eller skattehöjningar. Förr eller senare måste dock omprioriteringar alternativt skattehöjningar ske för att de permanenta utgiftsökningarna ska vara finansiellt hållbara.

Försvarssatsningen och den infrastrukturfond som antogs år 2025 innebär en ekonomisk injektion i tysk ekonomi, med förhoppningen att det ska få Tyskland och den europeiska motorn igång igen. Även om den största andelen av de hittills lånade pengarna har använts för att beställa tysk försvarsmateriel har en betydande andel, sett i ordervärde, beställts från utländska leverantörer. Dessa beställningar utgörs dock av ett fåtal dyra beställningar av moderna system som F35:or och Arrow 3-luftvärnssystem.

Slutligen är den lånefinansierade försvarssatsningen inte förenlig med EU:s finanspolitiska ramverk. Om Tyskland genomför försvarssatsningen via lån är risken att ramverket tappar trovärdighet. Detta kan i sin tur leda till en lägre grad av efterlevnad och försämrad ekonomisk stabilitet inom unionen. En statsfinansiell kris skulle med stor sannolikhet innebära sämre ekonomisk utveckling och mindre skatteintäkter. En sämre ekonomisk utveckling skulle i sin tur innebära att de 3,5 procent av BNP motsvarar en lägre nivå (i pengar). Detta resulterar i färre investeringar i försvarsmaterielsystem vilket innebär en lägre militär operativ förmåga. Försvarssatsningen måste därför vara finansiellt hållbar.

5 Referenser

- Bundesministerium der Finanzen. (2025). German government intensifies its investment drive: 2026 federal budget and fiscal plan to 2029 adopted. <https://www.bundesfinanzministerium.de/Content/EN/Pressemitteilungen/2025/2025-07-30-government-draft-2026-federal-budget.html>. (Läst 2025-10-02).
- Bundesministeriums der Verteidigung. (2024). 19. Bericht des Bundesministeriums der Verteidigung zu Rüstungsangelegenheiten, s. 11. <https://www.bmvg.de/resource/blob/5820310/c30ac0f6b6437838720d9d7e1298f6a8/19-ruestungsbericht-teil-1-data.pdf>. (Läst 2025-08-25).
- Bundesministerium der Verteidigung. (2025). Significant increase in the defence budget from 2025. <https://www.bmvg.de/de/presse/deutlicher-anstieg-des-verteidigungshaushalts-ab-2025-5958092>. (Läst 2025-09-03).
- Calmfors, L. (2017). Eurokrisen, eurosamarbetets regelsystem och den framtida integrationen. Sieps 2017:1. https://sieps.se/media/lutlombv/eurokrisen-eurosamarbetets-regelsystem-och-den-framtida-integrationen-2017_1.pdf. (Läst 2025-09-18).
- Der Bundestag. (2022). Bericht nach § 88 Absatz 2 BHO an den Haushaltsausschuss des Deutschen Bundestages Information über die Entwicklung des Einzelplans 14 Bundesministerium der Verteidigung für die Beratungen zum Bundeshaushalt 2022. s. 7–8. https://www.bundesrechnungshof.de/SharedDocs/Downloads/DE/Berichte/2022/entwicklung-einzelplan-14-bundeshaushalt-2022-volltext.pdf?__blob=publicationFile&v=1. (Läst 2025-06-30).
- Deutsche Bundesbank. (2025). German general government debt up in 2024 by €57 billion to €2.7 trillion, debt ratio down from 62.9% to 62.5%. <https://www.bundesbank.de/en/press/press-releases/deutsche-staatsschulden-954840>. (Läst 2025-09-09).
- Die Bundesregierung. (2022a). Policy statement by Olaf Scholz, Chancellor of the Federal Republic of Germany and Member of the German Bundestag, 27 February 2022 in Berli. <https://www.bundesregierung.de/breg-en/service/archive/policy-statement-by-olaf-scholz-chancellor-of-the-federal-republic-of-germany-and-member-of-the-german-bundestag-27-february-2022-in-berlin-2008378>. (Läst 2025-09-09).
- Die Bundesregierung. (2022b). 100 billion euros for a powerful Federal Armed Forces. <https://www.bundesregierung.de/breg-de/service/archiv-bundesregierung/special-fund-federal-armed-forces-2047910>. (Läst 2025-05-28).
- Die Bundesregierung. (2023). Robust. Resilient. Sustainable. Integrated Security for Germany. National Security Strategy. <https://www.nationalesicherheitsstrategie.de/National-Security-Strategy-EN.pdf>. (Läst 2025-05-30).

- Die Bundesregierung. (2025a). First government statement – “Responsibility for Germany”. <https://www.bundesregierung.de/breg-en/news/first-government-statement-chancellor-merz-2347710>. (Läst 2025-10-02).
- Die Bundesregierung. (2025b). Investitionsoffensive für das ganze Land. <https://www.bundesregierung.de/breg-de/aktuelles/sondervermoegen-2356240>. (Läst 2025-09-09).
- Eriksson, J. (2024). EU:s nya finanspolitiska ramverk: tredje gången gillt? Sieps rapport 2024:15. https://sieps.se/media/ae fhgtbm/2024_15epa.pdf. (Läst 2025-09-18)
- Europeiska rådet. (2025a). Economic governance framework. <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/economic-governance-framework/>. (Läst 2025-09-09).
- Europeiska Rådet. (2025b). SAFE: Council adopts €150 billion boost for joint procurement on European security and defence. <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2025/05/27/safe-council-adopts-150-billion-boost-for-joint-procurement-on-european-security-and-defence/>. (Läst 2025-06-02).
- Europeiska kommissionen. (2025b). 12 Member States request activation of the national escape clause in a coordinated move to boost defence spending. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/api/files/document/print/en/ip_25_1121/IP_25_1121_EN.pdf. (Läst 2025-06-30).
- Europeiska unionen. (u.å.). Excessive deficit procedure (EDP). https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM%3Aexcessive_deficit_procedure. (Läst 2025-06-22).
- Financial Times. (2025). Germany to avoid EU punishment for breaching budget rules. Publicerad: 27-07-2025. (Läst 2025-08-26).
- Finanspolitiska rådet. (2025) Svensk finanspolitik – Finanspolitiska rådets rapport 2025. <https://www.fpr.se/download/18.94756191969f6d4d373568e/1747209313848/Svensk%20finanspolitik%202025.pdf>. (Läst 2025-08-25).
- Nato. (2025a). Defence expenditures and NATO’s 5% commitment. https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49198.htm. (Läst 2025-09-03).
- Nato. (2025b). Defence Expenditure of NATO countries 2014–2025. https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2025/8/pdf/250827-def-exp-2025-en.pdf. (Läst 2025-09-03).
- Ottosson, B., Pallin., Aronsson, A., Engqvist, M., Engström, A., Gustafsson, J., Gunnarson, C., Häggblom, R., Jonsson, M., Lövsström Svedin, A. och Thorburn, E. (2024). Western Military Capability in Northern Europe 2023. Part I: National Capabilities. FOI-R--5527--SE. <https://www.foi.se/rapportsammanfattning?reportNo=FOI-R--5527--SE>. (Läst 2025-09-18).

- Priewe, J., 2020, Why 3 and 60 per cent? The rationale of the reference values for fiscal deficits and debt in the European Economic and Monetary Union, *European Journal of Economics and Economic Policies*, Vol. 17, Issue 2.
- Rheinmetall. (2023). Rheinmetall completes acquisition of Spanish Defence contractor Expal Systems. <https://www.rheinmetall.com/en/media/news-watch/news/2023/8/2023-08-01-rheinmetall-completes-acquisition-of-spanish-defence-contractor-expal-systems>. (Läst 2025-05-20).
- Rheinmetall. (2024a). Ammunition factory to be built in the Ukraine: Rheinmetall receives order to deliver a production line. <https://www.rheinmetall.com/en/media/news-watch/news/2024/07/2024-07-24-rheinmetall-supplies-equipment-for-ammunition-factory-in-ukraine>. (Läst 2025-05-20).
- Rheinmetall. (2024b). Rheinmetall to acquire majority stake in Resonant Holdings of South Africa. <https://www.rheinmetall.com/en/media/news-watch/news/2024/08/2024-08-02-rheinmetall-expands-portfolio-through-joint-venture-in-south-africa>. (Läst 2025-05-20).
- Rheinmetall. (2024c). Agreements signed: Rheinmetall and Lithuania begin construction of modern artillery ammunition plant. <https://www.rheinmetall.com/en/media/news-watch/news/2024/11/2024-11-29-rheinmetall-signs-agreement-for-ammunition-production-plant>. (Läst 2025-05-20).
- Rheinmetall. (2025). Rheinmetall takes over Hagedorn-NC GmbH, securing the supply chain for propellant production. <https://www.rheinmetall.com/en/media/news-watch/news/2025/04/2025-04-07-rheinmetall-takes-over-hagedorn-nc-gmbh>. (Läst 2025-05-20).
- Zachmann, G. (2023). Bypassing the German debt brake and continuing climate spending. *First Glance*. 2023-11-30. Bruegel. <https://www.bruegel.org/first-glance/bypassing-german-debt-brake-and-continuing-climate-spending>. (Läst 2025-08-29).
- Zettelmeyer, J. (2025). Can Germany afford to take most defence spending out of its debt brake? *Analysis*. 2025-03-11. Bruegel. <https://www.bruegel.org/analysis/can-germany-afford-take-most-defence-spending-out-its-debt-brake>. (Läst 2025-09-18).
- Zettelmeyer, J. (2025). What does German debt brake reform mean for Europe? *Newsletter* 31-03-2025. Bruegel. <https://www.bruegel.org/newsletter/what-does-german-debt-brake-reform-mean-europe>. (Läst 2025-09-18).

5.1 Datakällor

- Bundeshaushalt. (2021a). Bundeshaushaltsplan 2021. Einzelplan 14. Bundesministerium der Verteidigung. <https://www.bundeshaushalt.de/static/daten/2021/soll/epl14.pdf>. (Hämtad 2025-07-01).
- Bundeshaushalt. (2021b). Bundeshaushaltsplan 2021. Einzelplan 60. Bundesministerium der Verteidigung. <https://www.bundeshaushalt.de/static/daten/2021/soll/epl60.pdf>. (Hämtad 2025-07-01).
- Bundeshaushalt. (2022a). Bundeshaushaltsplan 2022. Einzelplan 14. Bundesministerium der Verteidigung. <https://www.bundeshaushalt.de/static/daten/2022/soll/epl14.pdf>. (Hämtad 2025-07-01).
- Bundeshaushalt. (2022b). Bundeshaushaltsplan 2022. Einzelplan 60. Allgemeine Finanzverwaltung. <https://www.bundeshaushalt.de/static/daten/2022/soll/epl60.pdf>. (Hämtad 2025-07-01).
- Bundeshaushalt. (2023a). Bundeshaushaltsplan 2023. Einzelplan 14. Bundesministerium der Verteidigung. <https://www.bundeshaushalt.de/static/daten/2023/soll/epl14.pdf>. (Hämtad 2025-07-01).
- Bundeshaushalt. (2023b). Bundeshaushaltsplan 2023. Einzelplan 60. Allgemeine Finanzverwaltung. <https://www.bundeshaushalt.de/static/daten/2023/soll/epl60.pdf>. (Hämtad 2025-07-01).
- Bundeshaushalt. (2024a). Bundeshaushaltsplan 2024. Einzelplan 14. Bundesministerium der Verteidigung. <https://www.bundeshaushalt.de/static/daten/2024/soll/epl14.pdf>. (Hämtad 2025-07-01).
- Bundeshaushalt. (2024b). Bundeshaushaltsplan 2024. Einzelplan 60. Allgemeine Finanzverwaltung. <https://www.bundeshaushalt.de/static/daten/2024/soll/epl60.pdf>. (Hämtad 2025-07-01).
- Bundeshaushalt. (2025a). Entwurf zum Bundeshaushaltsplan 2025. Einzelplan 14. Bundesministerium der Verteidigung. <https://www.bundeshaushalt.de/static/daten/2025/soll/draft/epl14.pdf>. (Hämtad 2025-07-01).
- Bundeshaushalt. (2025b). Bundeshaushaltsplan 2025. Einzelplan 60. Allgemeine Finanzverwaltung. <https://www.bundeshaushalt.de/static/daten/2025/soll/draft/epl60.pdf>. (Hämtad 2025-07-01).

- Bundesministerium der Finanzen. (2025). Bundesregierung stellt finanzielle Weichen für die nächsten Jahre: Bundeshaushalt 2025, Eckwerte bis 2029 und Umsetzung des 500-Milliarden-Euro-Investitionspakets beschlossen.
<https://www.bundesfinanzministerium.de/Content/DE/Pressemitteilungen/Finanzpolitik/2025/06/2025-06-24-2-entwurf-bhh-2025-eckwerte-bis-2029.html>.
(Hämtad 2025-09-09)
- Bundesministerium der Verteidigung. (2025). Haushaltsausschuss genehmigt Investitionen in Milliardenhöhe.
<https://www.bmvg.de/de/aktuelles/haushaltsausschuss-genehmigt-investitionen-in-milliardenhoehe-5957266>. (Läst 2025-09-09).
- Europeiska kommissionen. (2025). Economic forecast for Germany.
https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-surveillance-eu-economies/germany/economic-forecast-germany_en. (Hämtad 2025-08-25).
- G.B. Wolff, A. Burilkov, K. Bushnell, I. Kharitonov, J. Mejino-Lopez, T. Morgan (2025). "Kiel military procurement tracker - second release", Kiel Institute.
(Hämtad 2025-09-09).
- ECB. (2025). Government debt (consolidated) (as % of GDP), France, Quarterly.
https://data.ecb.europa.eu/data/datasets/GFS/GFS.Q.N.FR.W0.S13.S1.C.L.LE.GD.T._Z.XDC_R_B1GQ_CY._T.F.V.N._T. (Hämtad 2025-09-09).
- Nato. (2025c). Defence Expenditure of NATO Countries (2014-2025).
(Hämtad 2025-09-03)
- SIPRI. (2025). Arms Industry Database. (Hämtad 2025-05-20).
- UK Parliament. (2025). Public finances: Economic indicators.
<https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/sn02812/>.
(Hämtad 2025-09-09).

ISSN 1650-1942

www.foi.se